

Андрієнко В.В., курсант 31 групи факультету
підготовки фахівців спеціальних підрозділів
Національної академії внутрішніх справ;
Науковий керівник: Красницька А.В., доцент
кафедри юридичного документознавства
Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

СИНОНІМІЯ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ

Українська юридична термінологічна система є невід'ємним елементом правової реформи. Сьогодні українську юридичну термінологію формують нормативно-правові акти, які створювались у різний час, використовувались різними політико-економічними устроями, ґрунтувались на різних методологічних засадах, мали різну мету. Сьогодні, коли швидко розвивається законодавча діяльність, зокрема, юридична термінологія, - один із найважливіших напрямів впливу юридичної теорії на практику, точність і ясність юридичних формулювань, чітке їх мовне втілення, - правильне вживання юридичної термінології визначає ефективність дії законодавства, сприяє зміцненню законності й дисципліни, охорони і забезпечення прав особистості[1, с. 77].

Серед проблем юридичної термінології важливе місце відведене синонімії. Як відомо, синоніми - це слова, близькі за значенням, різні за звучанням, але різняться змістовим, емоційним і стилевим відтінком, наприклад, *сильний - могутній; стислий - короткий, лаконічний; авторитет - престиж, репутація, вплив, повага* тощо. У тексті документа використовується одне зі слів, а не весь синонімічний ряд.

Зауважимо, що синонімія є одним із найцікавіших мовних явищ, яке безпосередньо пов'язане з багатством і різнобічністю словникового складу, з питанням культури мови, стилістики. Наявність синонімів допомагає урізноманітнити мовлення, уникнути повторення слів, найточніше висловити думки і почуття. Точність і виразність змісту юридичного тексту часто

залежить від того, наскільки правильно і доречно підібрані слова. Багатство синонімії дає можливість вибрати найточніше для певного контексту слово, уникнути неоднозначного тлумачення висловлення, зберегти нейтральний тон[2, с. 76].

Не всі синоніми однаково поширені в усіх її функціональних стилях, тобто вони можуть розрізнятися між собою стильовим співвідношенням. На цій підставі Т.В. Михайлова поділяє їх на дві групи: 1) синоніми загальноновживані: *повідомлення* - *оповіщення*, *рапорт* - *донесення*, *екзамен* - *іспит* тощо. Такі синоніми поширені лише у діловому стилі; 2) синоніми, співвіднесені з будь-яким функціональним стилем: загальноновживані слова *захисник*, *оборонець*, а синонім до них - *поборник* використовується в ораторському мовленні[3, с. 78].

В українській юридичній термінології синонімія є поширеним явищем. У мові права існує чимало різних мовних позначень одного й того самого поняття, наприклад: *державна мова* - *офіційна мова*, *тягар доказування* - *обов'язок доказування*; *позбавлення волі* - *ув'язнення*; *залучати до злочинної діяльності* - *втягувати у злочинну діяльність* тощо. При використанні синонімів потрібно зважати на такі правила їх функціонування: не допускається взаємозаміна синонімів, особливо коли одне слово є запозиченим, інше - власне українським (*контракт* - *угода*); слово треба використовувати з точним урахуванням відтінків значень: (*авторитет* - *престиж*) [4, с. 57].

При складанні проектів нормативних актів розуміння і правильний підбір синонімів та омонімів з-поміж проблем юридичної термінології займає одне із перших місць. Нормативні акти, розраховані на неодноразове застосування, повинні викладатися мовою і стилем, що відповідають діям і меті права як регулятора суспільних відносин. Неточне формулювання юридичних приписів, використання синонімів та омонімів певним чином можуть відобразитись на досягненні завдань, що стоять перед правом. Слід зауважити, що при підготовці та застосуванні правових актів синоніми повинні повністю збігатися за змістом і не мати будь-яких інших відтінків, наприклад, *підприємницьке законодавство* - *законодавство*

про підприємництво, транспортні засоби - засоби транспорту тощо. Так само збігаються повні найменування загальноприйнятих скорочень, наприклад: Міністерство внутрішніх справ - МВС, Міністерство юстиції - Мін 'юст, оперативний уповноважений - оперуповноважений, районний відділ - райвідділ [5].

Правові акти часто мають відхилення від норм використання термінів, особливо якщо це акти різної юридичної сили. У забезпеченні єдності вирішальну роль відіграє лексика законів, указів, постанов. Акти цих рівнів вирішують проблеми синонімів значною мірою однорідним способом, що є суворою ієрархією субпідрядних актів.

Учені вважають, що домогтися повного усунення синонімії з термінології законодавства у правових нормах можна лише при виникненні нової галузі права, коли для неї можна заново розробити і стандартизувати термінологію.

Отже, синонімія посідає важливе місце при складанні текстів законопроектів, нормативно-правових і правозастосовних актів.

Список використаних джерел

1. Артикуца Н.В. Мова права і юридична термінологія. - К., 2004.
2. Михайлова Т.В. Багатозначність українських науково-технічних термінів та її репрезентація в лексикографії // Вісник Харківського університету. - Серія Філологія. - 2001. - № 520: Філологічні аспекти дослідження дискурсу. - Вип. 33.
3. Михайлова Т.В. До питання про синонімію термінів // Українська термінологія і сучасність: Тези доп. Всеукр. наук. конф. - К., 1996. - С.76.
4. Красницька А.В., Чулінда Л.І. Ділова українська мова. Курс лекцій. - К., 2002.
5. Інтернет-ресурс - <http://ffre.ru/mabewatyfsmabew.html>.